

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Exemplum Fusæ, & ambitiosæ illius amplificationis. Ex Cicerone 7. in
Verrem, numero 10. 11. 12. 13. 14. Capvt III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

modò in finu auarissimæ, sed etiam eruditi-
sima vxoris delectos Martia legionis cen-
turiones trucidauit. Inde se quo furore, quo
ardore ad urbem, id est, ad eadem optimi cu-
iusque rapiebat. Quo tempore, Diu mortales
ipsi præsidium improuissimum, nec opinantibus
nobis obtulerunt. Cæsaris enim incredibilis,
ac diuina virtus, latronis impetus crudeles, ac
furibundos retardauit: quem tum ille demens
lædere se putabat edictis, ignorans, quæcum-
que falsò is diceret in sanctissimum adoles-
centem, ea verè recidere in memoriam pue-
riæ suæ. Ingressus urbem est, quo comitatu,
vel potius agmine cum dextra, sinistra, ge-
mente Populo Rom. minaretur dominis, no-
taret domos, diuisurum se urbem palam suis
polliceretur.

Hic si verba ponderes, & sententias nouas
subinde, & magis, ac magis illustres inuenies.
Ecce hic est laudatissimus amplificandi modus
in *de orat.*, sine densa, & contorta amplificatio-
ne.

*Exemplum Euse, & ambitiosa illius am-
plificationis.*

Ex Cicrone 7. in Verrem, numero 10. 11. 12.
13. 14.

CAPVT III.

IN Tricalino, quem locum cum fugiriui
iam antè teauerunt, Leonida cuiusdam Si-
culi familia in suspicionem vocata est coniu-
rationis, res defata ad istum, statim, vt par fuit
iussu eius, homines, qui nominati fuerant
comprehensi sunt, adductique Lilybæum; do-
mino denunciatum est, vt adesset, causa di-
cta damnati sunt.

Quid deinde? quid censeris? furtum for-
tasse, aut prædam expectatis aliquam. Nolite
vsque quaque eadem querere. In metu belli,
furandi qui locus potest esse? etiam si qua
fuit in hac re occasio prætermissa est. Tum
potuit à Leonida nummorum aliquid au-
ferre, cum denunciauit vt adesset. Fuit nun-
dinatio aliqua, & isti non noua, ne causam
diceret; Etiam aliter locus, vt absolueren-
tur.

Damnatis quidem seruis, quæ prædandi
potest esse ratio: produci ad supplicium ne-
cesse est. Testes enim sunt, qui in consilio
fuerunt; Testes publicæ Tabulæ; Testis splen-
didissima ciuitas Lilybæana; Testis honestis-

simus, maximusque conuentus ciuium, nihil
potest: producendi sunt.

Itaque producuntur, & ad palum alligan-
tur.

Etiannum mihi expectare videmini, iudi-
ces, quid deinde factum sit: quod iste nihil yn-
quam fecit sine aliquo quaestu, atque præda.
Quid in eiusmodi re fieri potuit, quod com-
modum est? expectate facinus, quàm vultis
improbum; vincam tamen expectationem
omnium, nomine sceleris, coniurationisque
damnati, ad supplicium traditi, ad palum alli-
gati, repente multis millibus hominum in-
spectantibus soluti sunt, & Leonida illi do-
mino redditi.

Quid hoc loco potes dicere, homo amen-
tissime: nisi id quod ego non quaero: quod de-
nique in re tam nefaria, tametsi dubitari
non potest, tamen ne si dubietur quidem,
quaeri oporteat: quid, aut quantum, aut quo-
modo acceperis, remitto tibi hoc totum,
atque ista te cura libero, neque enim me-
tuo, ne hoc cuiquam persuadeatur, vt ad
quod facinus nemo, præter te, vlla pecunia
adduci poterit, id tu gratis suscipere cona-
tus sis. Verùm de ista furandi, prædandique
ratione nihil dico: de hac imperatoria iam tua
laude disputo. Quid ais bone custos, defensor-
que prouinciae. Tu quos seruos arma capere,
ac bellum facere in Sicilia voluisse cognoras,
& de consilij sententia iudicaras, hos ad sup-
plicium, iam more Maiorum traditos, & ad
palum alligatos, ex media morte eripere, ac
liberare aulus es? vt quam damnatis seruis
crucem fixeras, hanc indemnatis scilicet ciui-
bus R. reseruares?

Perdæ ciuitates desperatis omnibus re-
bus hos solent exitus exitiales habere, vt
damnati in integrum restituantur, vincti
soluantur, exules reducantur, iudicata res re-
scindantur: quæ cum accidunt, nemo est, qui
intelligat ruero illam Rempublicam. Hæc
vbi conueniunt, nemo est, qui vllam spem
salutis reliquam esse arbitretur, atque
hæc sicubi facta sunt, ^{scilicet vincti} et homines popula-
res, aut nobiles supplicio, aut exilio leua-
rentur: vt non ab ipsis, qui iudicassent, vt non
statim, vt non eorum facinorum damnati,
quæ ad vitam, & fortunas omnium pertine-
rent.

Hoc verò nouum, & eiusmodi est, vt magis
propter reum, quàm propter rem ipsam cre-
dibile esse videatur, vt homines seruos, vt
ipse,

ipse, qui iudicaret, ut statim è medio supplicio dimiserit, ut eius facinoris damnatos seruos, quod ad omnium liberorum caput, & sanguinem pertineret.

O præclarum Imperatorem! nec iam cum Marco Aquilio fortissimo viro, sed verò cum Paulis, Scipionibus, Marijs conferendum.

Tantumne vidisse in metu, periculoque pronicia, cum seruitiorum animos in Sicilia suspensos propter bellum Italiae fugitiuorum videret, ne quis se commouere auderet, quantum terroris iniicit? comprehendi iussit, quis non pertimescat: causam dicere dominos, quid seruis tam formidolosum fecisset. v. d. pronuntiauit, exortam videtur. flammam paucorum dolore, ac morte restinxisse.

Quid deinde sequitur? verbera, atque ignes, & illa extrema ad supplicium damnatorum, metum cætorum? cruciatu, & cruce hæc omnibus supplicijs sunt liberati.

In hoc opinor exemplo satis apparet vis fuisse illius amplificationis.

Primum rem proponit nuda, & simplici oratione; in *Tricalino, quem locum fugiuit iam ante tenuerunt*, &c.

Poterat, & quod reliquum erat vno verbo dicere solui sunt. At quibus artibus fundit orationem. Primum ut solet suspendit animos.

Quid deinde? quid censetis, furtum fortasse, aut prædam expectatis aliquam. Nolite vique, & cætera, quæ satis latè explicantur, mox;

Expectate facinus, quàm vultis improbum. Vincam tamen expectationem omnium.

Tandem quod antea inchoarat, de crimine exponit longè illustrius.

Nomine, celeris, conuersionis, que damnati, &c.

Inde ad epilexin delabitur.

Quid hoc loco potes dicere, homo amentissime, nisi quod ego non quero, quid, aut quantum, aut quomodo acciperis.

Hoc perurbanum est.

Quid ais bone custos, defensorque prouincia.

Commoratio est, quid enim aliud dicit, quàm quod antea bis attigit de crimine, sed nouis verbis, nouis sententijs, & figuris, nouis etiam adiunctis.

Ex eo transit in locum communem. Perdita ciuitates, & ex symptomatis communi-

bus vim morbi colligit.

Ad summum ipsum factum pertentat, & agit per ironiam. *O præclarum Imperatorem* &c.

Diceres accipitrem, circa prædam iam certam, lento alarum remigio, quasi ludibundum circumuolare.

Quenam sit melior amplificatio.

CAPVT IV.

QVod si quis à me quærat, quæ tandem melior sit amplificationis forma, an tumens illa, lateque subfultans, an pressis illigata rationibus, & argumentis.

Secundum planè alteri omnes, qui modò gustum vltim habent syncera eloquentia, dubio procul anteponunt: sed euenit nonnunquam, ut tales sint auditores, qui fuso, & luxuriantis sermonis ambitu capiantur, quales ferè plebeia sunt, & pueriles aures, quibus, nisi eisdem sententijs paulisper immutatis sapius inculcatis, propter ingenij imbecillitatem, vix assequuntur.

Quamobrem solent cum istis oratores, veluti sinuosis orationis flexibus inter se recurrentibus ludere. At certè apud politas, & negotiosas aures, hac ratione amplificare, ut eandem planè rem dicas, commutes, & expolias, non modò putidum est, sed penè intolerabile. Quis enim hanc orationem ferat.

Nullam tantum est periculum, quod sapiens pro salute patriæ vitandum arbitretur. Cum augetur incolumitas perperua ciuitatis, qui bonis erit rationibus præditus, profectò diuinitatem nullum vitæ discrimen, sibi pro fortunis Reipublicæ fugiendum putabit, & erit ea sententia semper, ut pro patria studiosè, quamuis in magnam descendat vitæ dimicationem.

Hoc sanè est pueriliter ludere, non eloqui: Quanto illustrior est ea amplificatio, vbi res proprijs verbis, crebris sententijs, nouis insuper adiunctis exponitur, hæc etiam si nullæ admirationes, aut suspensiones, miserationes, inuectiua, execrationes, & figure simul accedant, tamen afficit vehementer, qualis est ista Ciceronis, qui nusquam mihi videtur efficacius amplificare, quàm cum aliquid narrat, ut 7. Ver. pag. 490. numero 116. vbi de misero u supplicio.

Conferetur uterque modus amplificationis.

Otiosa est nugatoria amplificatio diuinitatis.

Pulchra ratio simplicis amplificationis.